

Lectura clandestină a cărții „Drum”

Doi episcopi din Bulgaria își oferă mărturia despre impactul pe care traducerea clandestină a cărții „Drum” l-a avut în viețile lor și în ale enoriașilor lor la sfârșitul secolului XX, când în această țară balcanică credința era persecutată.

15.11.2025

Monseniorul Hristo Proikov s-a născut la Sofia (Bulgaria) în 1946. A fost hirotonit preot în 1971 și episcop în 1994. Între 1995 și 2024 a fost

eparh de Sofia, adică episcopul credincioșilor catolici de rit oriental. A fost martor al persecuției suferite de Biserica bulgară până în 1989, persecuție care a inclus închisoare, torturi și martiriu. Una dintre cărțile sale spirituale de căpătâi în acei ani a fost tocmai „Drum”, în prima sa traducere în limba bulgară.

Celălalt protagonist al videoclipului, Monseniorul Rumen Stanev, s-a născut în 1973 la Kaloyanovo, lângă Plovdiv, a fost hirotonit preot în 1999 și episcop în 2020. În prezent este episcop auxiliar al Diecezei de Sofia-Plovdiv. Cunoașterea sa despre persecuția din epoca comunistă este mai ales legată de discriminarea suferită de catolici.

Amândoi împărtășesc în acest videoclip mai multe amintiri din anii în care erau preoți printre tineri, despre folosirea cărții „Drum” în rugăciunea personală și despre

provocările de a-și trăi credința într-o țară care o persecuta.

Așa povestește Monseniorul Proikov:

„Ca preot puteam celebra Liturghia, puteam predica în biserică, dar serviciile secrete spuneau că doar atât aveam voie să fac. Nu puteam avea niciun fel de contact cu tinerii, nicio cateheză, nicio altă activitate. Le făceam, dar în mod clandestin.

Lucram cu tinerii, ne întâlneam de multe ori în balconul bisericii, acolo unde cântă corul. Într-adevăr erau puțini, nu mulți, dar erau buni și au crescut în credință. Îmi place să-mi amintesc tocmai acea perioadă, când ieșeam și din oraș pentru o excursie și eram foarte fericiți să fim împreună.

În acei ani de persecuție totul era dificil, periculos, dar exista și ceva romantic într-un anumit sens. Să zicem că, dacă reușeai să faci o

excursie fără să se întâmple nimic, te simțeai foarte fericit că nu s-a întâmplat nimic și că ți-ai împlinit datoria.

Am cunoscut «Drum» pentru că un preot care trecuse și el prin închisoare — părintele Kupa Mikhaylov — l-a tradus clandestin cu ajutorul lui Ricardo Estarriol, care, la rândul său, a fost foarte curajos, participând în fiecare zi la Liturghie, dis-de-dimineată, dând un exemplu foarte frumos pentru noi toți și curaj pentru a trăi credința.

Nici măcar noi nu știam că se pregătea o traducere a cărții «Drum». Totul era un secret între ei doi, Riccardo Estarriol și părintele Kupa Mikhaylov. În cele din urmă, într-un mod clandestin, traducerea a ieșit, a fost tipărită la Viena și s-a întors sub forma aceluși mic volum albastru pe care îl purtam chiar și în mașină”.

La rândul său, Monseniorul Stanev își amintește binele spiritual pe care această carte i l-a făcut lui și tinerilor pe care îi însoțea:

„Când am început să merg la biserică exista o mică broșură, «Drum», albastră, o țin minte foarte bine. Poate că era una dintre puținele cărți catolice, dacă nu chiar unica, care fusese tipărită. Și era foarte practică, pentru că era de buzunar. Se putea lua cu ușurință.

Îmi amintesc că o citeam foarte des când ne întâlneam cu tinerii. Apoi, în diferite călătorii, pelerinaje, întâlniri, uneori chiar ca un joc: «Spune un număr, de exemplu 385. Să vedem ce spune». Apoi fiecare spunea un număr și astfel toți ajungeam să citim. Spuneam: «Ah, Domnul vrea să-ți spună ceva prin ceea ce ai auzit».

Cred însă că pentru toți dintre noi, în acel moment, «Drum» a avut o mare

influență, pentru că era una dintre puținele cărți pe care le puteam citi și cred că ne-a ajutat foarte mult, pentru că mesajul Opus Dei este să sfințești timpul, să sfințești fiecare moment. Aceasta este creștinismul.

Pentru toți preoții din acea perioadă, și pentru surori, și pentru tineri, a avut o mare influență. Eu continui să o citesc cu mare plăcere, chiar și cu tinerii. «Drum» îmi dă un mic gând de trăit în fiecare zi”.

Amintiri despre prima traducere clandestină a cărții «Drum» în bulgară

În continuare oferim relatarea primei traduceri a cărții «Drum», extrasă din volumul de memorii al lui Ricardo Estarriol, „Un corespondent în frig”:

Una dintre primele lucruri pe care le făceam ori de câte ori ajungeam într-o țară sau un oraș necunoscut era să aflu locul și ora la care puteam participa a doua zi dimineața la o Liturghie. Asta am făcut și prima dată când am ajuns la Sofia în 1968 (pentru a acoperi summitul Pactului de la Varșovia).

Una dintre primele persoane pe care le-am cunoscut în centrul de presă era un emigrant catalan numit Revuelta: mi-a spus că lucra ca jurnalist pentru un post de radio sau ceva asemănător, și am înțeles imediat că se afla acolo ca să vadă cum ne descurcam noi doi, jurnaliștii spanioli proaspăt sosiți (Eguiagaray și cu mine), pentru a acoperi summitul Pactului de la Varșovia.

Fiind prea târziu ca să pornesc în investigații, l-am întrebat pe Revuelta unde aș putea găsi a doua zi dimineața o Liturghie catolică.

Probabil că nu avea niciun fel de instrucțiuni de sus, și mi-a spus pur și simplu ce știa: că de puțin timp guvernul permisesese redeschiderea unei mici capele de maici catolice de pe strada Asen Zlatarov, și acolo am găsit o Liturghie.

Ca să fiu sigur, a doua zi am plecat foarte devreme de la hotel și m-am îndreptat spre capelă. Am apăsat un buton lângă poarta grădiniței care înconjura biserița și am așteptat. Așteptarea a fost lungă. Până când o maică îmbrăcată în haina carmelitelor mi-a deschis.

Am întrebat dacă vor avea Liturghie și mi-a spus că da, dar mai târziu, la ora șapte. Am intrat în mica biserică și, deși nu avea iconostas, mi-am dat seama că era de rit oriental. M-am așezat într-o bancă. Treptat au intrat vreo șase persoane care stăteau în partea din spate.

Au fost câteva șoapte și mi-am dat repede seama că mă așezasem în banca maicilor de clauzură (care, evident, nu puteau respecta clauzura, dar aveau măcar o bancă). Am reușit să mă retrag la timp. În cele din urmă a apărut preotul, care era chiar episcopul Stratiev, și a celebrat sfânta Liturghie în rit oriental.

Restul zilei l-am petrecut încercând să ghicesc ce făceau liderii Pactului de la Varșovia pentru a frâna într-un fel primăvara de la Praga, pentru a putea relata apoi în La Vanguardia. A doua zi maica respectivă mi-a cerut să rămân puțin după Liturghie pentru că „maica superioară dorea să vorbească cu mine”.

În mod firesc, prezența mea provocase o anumită agitație în acea casă, și cele șase carmelite de acolo nu reușeau să se orienteze. Maica Blazhena mi-a povestit apoi, cu o

mare simplitate, dificultățile pe care le avusese acea fundație carmelită.

Când i-am spus că sunt membru al Opus Dei, a reacționat cu mare spontaneitate: „Nu știm ce este Opus Dei, dar ne imaginăm că trebuie să fie un lucru bun, pentru că de curând Rabotnichesko Delo (organul oficial al Partidului Comunist Bulgar) a publicat un articol furios împotriva acestei instituții”.

I-am oferit câteva scrieri ale lui Josemaría Escrivá pe care le aveam cu mine, iar ea a aranjat ca a doua zi să pot vorbi cu un alt preot care urma să celebreze acolo Liturghia. Acel preot era Kupen Mihaylov, un paroh greco-catolic care petrecuse 14 ani în închisoare.

El a fost cel care a tradus „Drum” în limba bulgară, iar prima ediție a trebuit să fie tipărită în afara Bulgariei. Nu voia nicio recompensă sau onorariu pentru munca sa, dar

după multe insistențe mi-a spus că i-ar prinde foarte bine o mașină de scris nouă cu tastatură chirilică.

Următoarea mea călătorie la Sofia a avut loc cu ocazia celui de-al X-lea congres al Partidului Comunist Bulgar (în 1971, trei ani mai târziu). Când am mers a doua oară, mi-a deschis aceeași maică și m-a salutat liniștit cu „Hristos e vămvăskrăsnal!” („Cristos a înviat”).

Eu ar fi trebuit să răspund cu „Hristos naistina e vămvăskrăsnal!” („Adevărat a înviat!”), dar nu am reacționat la timp. Era Săptămâna Paștelui după calendarul iulian și aceasta este forma obișnuită cu care creștinii de rit oriental se salută de Paști. În acea călătorie l-am cunoscut pe atunci tânărul preot Proykov.

Am fost atât de împrăștiat încât am plecat din Viena fără să cumpăr mașina de scris dorită. M-am scuzat

cum am putut, dar am întrebat maicile dacă, în loc de o mașină de scris, ar dori alt cadou. Maica Blazhena a refuzat de mai multe ori oferta mea, dar una dintre surori, cea care avea oficiul de „economă”, mi-a sugerat să le dăruiesc o mașină de spălat automată.

Mă și vedeam transportând din Viena o mașină de spălat automată. Dar economa știa, în ciuda clauzorii, că în magazinele Korekom din Sofia se vindea o mașină exact ca aceea de care aveam nevoie: într-o clipită mi-a spus marca, tipul și capacitatea în litri.

Acele magazine vindeau produse de calitate, dar puteau cumpăra doar străinii, membrii nomenclaturii sau bulgarii care puteau dovedi că dețin în mod legal valută occidentală. În acea seară, la o cină cu colegi și diplomați, am făcut o colectă: un coleg german și un diplomat spaniol au completat, cu

două generoase donații, suma pe care aș fi vrut eu însumi să o investesc în cadou.

A doua zi, în loc să merg disciplinat la sesiunile Congresului, i-am cerut portarului hotelului să cheme un taxi pentru transport. Văzând că taxiul nu venea, portarul m-a sfătuit să întreb unul dintre șoferii limuzinelor negre ale nomenclaturii dacă nu ar vrea să mă ducă, oferindu-i o discretă recompensă „în dolari”.

Nici nu mi-a trecut prin minte că ar fi posibil așa ceva: dar apoi m-am gândit că faptul că purtam, ca și congresiștii, o legitimație roșie cu numele meu și secera și ciocanul l-a făcut să creadă că sunt un invitat comunist străin. Nu s-a mirat deloc când i-am dat adresa magazinului Korekom: a parcat unde a vrut, m-a însoțit el însuși și a chemat directorul, căruia i-am arătat bilețelul scris de economă cu datele.

Operațiunea a fost rapidă: câțiva oameni au cărat voluminosul pachet în portbagaj, și chiar un hamal, cu o funie, era hotărât să urce în mașină: i-am mulțumit, dar i-am spus că nu era nevoie, pentru că mașina de spălat urma să rămână la parter. Cu portbagajul deschis (mașina abia încăpea) și încălcând mai multe reguli de circulație, șoferul m-a dus la adresa pe care i-o dădusem.

Când a oprit mașina în fața porții bisericii, unde era trecut numărul, s-a uitat la mine surprins și a spus: No tova e tsărkva! („Dar asta este o biserică!”). I-am spus că da, că aceasta era o biserică, am apăsat pe sonerie și, fără alte explicații, i-am cerut să mă ajute să transport mașina de spălat. Portăreasa mi-a deschis, m-a văzut și nu i-a trecut altceva prin minte decât să cheme întreaga comunitate.

E păcat că nimeni nu a filmat scena: o mașină neagră a nomenclaturii, cu toate însemnele oficiale ale partidului, aducând o mașină de spălat unei comunități de carmelite desculțe, care ne însoțeau pe mine și pe șofer în timp ce căram mașina și spuneau: „Miracol! Miracol!”.

Drumul înapoi l-am făcut în tăcere. Am impresia că șoferul Mercedesului a preferat să nu le povestească șefilor săi ce făcusem.

.....
.....

pdf | document generat automat din
<https://opusdei.org/ro-ro/article/lectura-clandestina-a-cartii-drum/> (11.04.2026)